

*Prof. dr hab. Józefa Famielec
Katedra Polityki Przemysłowej i Ekologicznej
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie*

Wolność gospodarcza w Społecznej Gospodarce Rynkowej

EtK 22-27.07.2019

Przedsiębiorczość

Fundamentalna teoria przedsiębiorczości została rozwinięta przez Ludwiga von Misesa, Friedricha Hayeka i Israela M. Kirznera.

Koncepcja człowieka jako twórczego aktora implikuje - według Izraela Kirznera - aksjomat, że wszyscy ludzie mają naturalne prawo do owoców ich przedsiębiorczej twórczości.

Przedsiębiorca to każdy ludzki podmiot, który inteligentnie podejmuje wszystkie swoje działania, reaguje na pojawiające się w jego otoczeniu szanse osiągnięcia subiektywnego zysku i czyni wszystko, aby je wykorzystać.

Przedsiębiorczość

Efekty przedsiębiorczości są tym lepsze, im słabszy jest interwencjonizm państwa i mniej jest w nim socjalizmu.

Przedsiębiorcy nie działają w warunkach łamania norm prawnych i tradycyjnych zasad społecznych, bowiem rządy nie przyznają przywilejów pewnym grupom społecznym.

Kryzysy finansowe i bankowe stanowią najpoważniejsze zagrożenia dla przedsiębiorczości.

Wolność warunek przedsiębiorczości

Dotyczy człowieka i społeczeństwa - ale i człowieka w działalności gospodarczej.

Wolne społeczeństwo funkcjonuje jeśli jego członkowie uznają za słuszne, że każda jednostka zajmuje miejsce wynikające z jej działań i akceptuje społeczeństwo jako całość.

Postulat wolności przeradzać się może w żądanie równości materialnej, bez względu na wkład pracy i jej jakość.

Człowiek jako jednostka jest egoistą.

Wolność

Smith zauważał: *„Prawie ciągle potrzebujemy pomocy swoich bliźnich i na próżno szukamy jedynie ich życzliwości...”*.

Jest bardziej prawdopodobne że człowieka nakłoni się do pomocy gdy przemówi się do jego egoizmu i pokaże, że dla niego samego jest korzystne to co on żąda od innych.

Każda propozycja społeczna, w tym biznesowa jest oparta na logice wynikającej z istoty egoizmu człowieka: *„daj mi czego ja chcę, a ty otrzymasz to, czego ty chcesz”*.

Odpowiedzialność

Zaufanie i postawa wobec ryzyka

Bezpośrednie i pośrednie skutki podejmowanych decyzji

Odpowiedzialność finansowa - działanie na własny rachunek

Opisywana przez prawo gospodarcze i handlowe

Opisywana przez normy i standardy społeczne

Odpowiedzialność

Wyraz uspołecznienia w traktowaniu przedsiębiorstw, ale także - a nawet głównie - efekt ich strategii marketingowych.

Czy wiadomo czym jest społeczna odpowiedzialność - kto, przed kim i za co odpowiada?

Czy społeczna odpowiedzialność jest jednym z rodzajów odpowiedzialności, czy też integruje w sobie wszystkie inne (prawną, finansową, korporacyjną, ekologiczną)?

Czy jest ona weryfikowalna? Czy to tylko postęp terminologiczny i propagandowy?

Odpowiedzialność

Czy stanowi ona trwały atrybut przedsiębiorstwa czy tylko instrument promocji i reklamy, wykorzystujący egoizm jednostki - człowieka, w różnych jego rolach w procesach gospodarczych?

Już św. Bernardyn ze Sieny uważał, że dochód kupców był uprawniony na podstawie ich pracowitości i ryzyka jakie ponoszą.

Człowiek bywa jednak nieracjonalny w swoich dążeniach, nawet gdy funkcjonuje w systemie społeczno-gospodarczym lepszym niż dziki kapitalizm.

Odpowiedzialność

Już Smith zwraca uwagę, że oczekiwanie wysokich zysków lub też ulg w ich opodatkowaniu stanowi zaprzeczenie społecznej odpowiedzialności za dobro ogółu, a jest wyrazem egoizmu jednostek, korzystających z korzyści takich przywilejów.

Indywidualna odpowiedzialność jest silna gdy ludzie wierzą w indywidualną wolność.

Ucieczka od odpowiedzialności wynika ze strachu przed nią i jest potęgowana postulatem równego traktowania wszystkich ludzi.

Konkluzja - recepty Erharda i Euckena

W poszukiwaniu skutecznej recepty dla polityki gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości J.M. Keynes proponował kierować wysiłki w kierunku kreowania przez państwo dodatkowego globalnego popytu, a ordoliberalni myśliciele skupiali swoje wysiłki badawcze wokół kształtowania przez państwo ładu gospodarczego.

Do nich należy zaliczyć zwłaszcza dwóch przedstawicieli niemieckiego ordoliberalizmu:

- ▶ Ludwiga Erharda, ekonomistę i polityka (ur. w 1897 r.), i
- ▶ Waltera Euckena, ekonomistę i naukowca (ur. w 1891 r.).

Konkluzja - recepty Erharda i Euckena

Erhard wypracował ducha polityki, nazywając go „oryginalną wolnością” („*originäre Freiheit*”).

Chodziło mu o to, aby wolność nie tylko formalnie zdefiniować, lecz praktycznie móc ją przeżywać.

Uważał za niemożliwe ograniczanie wolności przez władzę. Wolność powinna być zapewniona w tzw. naturalnym porządku.

Istotne znaczenie ma rozróżnianie (podobnie jak u Hegla) „wolności od czegoś” i „wolności do czegoś”.

Konkluzja - recepty Erharda i Euckena

„Wolność od czegoś” oznacza wolność negatywną, rozumianą jako brak zewnętrznego przymusu, ta druga oznacza wolność pozytywną, w której akcentuje się moment wyboru i możliwość jego zaistnienia - „wolność do”, czy też „prawo do” czegoś.

W opisie wolności „do czegoś” skupiał się Erhard na odpowiedzialności jednostki za sposób wykorzystania „wolności od czegoś”.

Według Erharda tylko ład gospodarczy jest w stanie połączyć te dwie warunkujące się wolności z odpowiedzialnością jednostki za korzystanie z wolności.

Konkluzja - recepty Erharda i Euckena

W centrum zainteresowań Euckena były zagadnienia władzy, niewoli i nędzy.

Poszukiwał ustroju gospodarczego, który pozwalałby zarówno na maksymalną wolność, jak i na racjonalne kierowanie gospodarką.

Kształtowanie polityki może odbywać się przez ład stanowiony (Eucken) - proces odgórny, konkretyzujący reguły życia gospodarczego

oraz przez ład spontaniczny (według Hayeka - proces oddolny, tworzący niesformalizowane reguły gry, normy i zachowania).

Konkluzja - recepty Erharda i Euckena

Łądy te wzajemnie się określają, a tworzenie ustroju gospodarczego musi brać pod uwagę fakt, że gospodarka nie istnieje sama dla siebie, lecz jest powiązana z wieloma innymi dziedzinami.

Wielostronne współzależności w gospodarce i ich wzajemne oddziaływanie na siebie oraz na cały proces gospodarczy stanowią podstawową tezę polityki gospodarczej Euckena (tzw. *Interdependenzthese*).

Eucken obala przekonanie, że ubóstwo wymaga centralnego sterowania, a dobrobyt daje wolność.

Konkluzja - recepty Erharda i Euckena

Niedostatek zmusza ludzi do proporcjonalnego, a więc zrównoważonego rozdziału dochodów, siły roboczej, środków produkcji.

Własność zbiorowa daje okazję do powstawania o wiele większej i ostrzejszej nierówności społecznej niż to czyni własność prywatna.

Własność kolektywna aparatu produkcyjnego jest instrumentem dominacji.

Pogląd, że własność zbiorowa przynosi rozwiązanie kwestii społecznych, jest skuteczną bronią ideologiczną w walce o władzę.

Konkluzja - recepty Erharda i Euckena

Gospodarka powinna działać stosownie do zasady swobody rynkowej, ale w ramach stworzonego przez państwo systemu instytucjonalnego, który powinien zapewnić jednocześnie zdolność gospodarki do sprawnego funkcjonowania na zasadach rynkowych i gwarantować wszystkim obywatelom możliwość prowadzenia samodzielnego, godnego życia z pełnym ponoszeniem odpowiedzialności za siebie i rodzinę.

Dziękuję za uwagę